

NIEUWSBRIEF STICHTING WERKGROEP GRAUWE KIEKENDIEF jaargang 7, nummer 5

- Academische Jaarprijs 2013
- Brenda Hidding
- Broedseizoen 2013
- Er was eens lang geleden
- Tot ziens Morri
- Van alles wat

Vogel het uit met vrijwilligers

Door Ben Koks

Het zal weinigen van jullie zijn ontgaan dat het team van Judy Shamoun-Baranes en Willem Bouten van de Universiteit van Amsterdam (UvA) de Academische Jaarprijs 2013 heeft gewonnen. Onze eigen promovenda Almut Schlaich was erbij, en heeft het allemaal mogen meebeleven.

Op de eerste plaats willen wij het UvA-team van harte feliciteren met het behalen van dit prachtige resultaat. Tijdens de vragenronde na de presentatie aan de jury gaf Almut een reactie die recht doet aan ons werk: wat zouden we zijn zonder de hulp van onze uitdijende groep vrijwilligers?

Als de planning gehaald wordt dan zal medio mei 2014 een app klaar zijn waarmee het mogelijk is op een eenvoudige manier boeiende en vooral belangrijke informatie over onze kiekendieven met een UvA-logger te verzamelen. Niet alleen in Oost-Groningen maar ook in gebieden waar onze vogels tijdens hun migratie langs zijn gekomen.

Later komen we hier nog op terug, maar wat is het mooi dat wij als Werkgroep Grauwe Kiekendief een bescheiden bijdrage aan dit unieke project mogen leveren.

Over informatie verzamelen en vrijwilligers gesproken: onze wintertellingen zijn weer begonnen. Rond de 25 vrijwilligers gaan weer mooie reeksen verzamelen. Getalletjes die vroeg of laat in onze publicaties terecht komen en een rol blijven spelen in het verder ontwikkelen van effectieve vormen van natuurbeheer in akkerbouwgebieden. Schroom niet te bellen of te mailen als je een keer mee wilt.

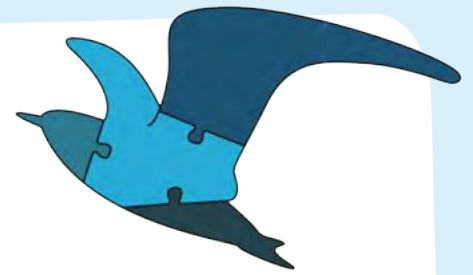

© André Eijkenaar (grauwe kiekendief)
© Hans Hut (vrijwilliger)

Academische Jaarprijs 2013

Door Almut Schlaich

Op woensdag 23 oktober 2013 vond de finale van de Academische Jaarprijs plaats, in de Winkel van Sinkel in Utrecht. Samen met de andere teamleden van Vogel het uit! bracht ik daar een spannende middag maar vooral een spannende avond door. Deze dag van de finale was de kroon op een traject dat al in maart 2013 begon. Toen kreeg ik op een avond een telefoontje van Willem Bouten van de Universiteit van Amsterdam met de vraag of ik zin had om mee te doen in het team van de UvA.

De Academische Jaarprijs heeft als doel wetenschap te communiceren aan een groter publiek. Het idee om onze vogelverhalen met anderen te delen en ze mee te laten helpen aan ons onderzoek leek me direct leuk. Ik heb geprobeerd zo vaak mogelijk deel te nemen aan de meetings in Amsterdam. In de eerste fase moest ons idee in een kort voorstel uitgelegd worden, nadat dit was goedgekeurd waren er zeventien teams in de race voor de prijs. In de tweede fase moesten we een meer uitgebreide communicatieschets indienen. Midden juni hoorden we dat wij een van de drie teams waren die naar het finale mochten! Tot de finale was er nog veel te doen: uitwerken van een compleet communicatieplan*, opnames voor een drie minuten durende video waar het publiek op kon stemmen voor de Publieksprijs en voorbereiden van de presentatie voor de jury op 23 oktober.

Dan de dag van de finale: namens Vogel het uit! gaven Judy Shamoun-Baranes en Camilla Dreef een enthousiaste presentatie. De spanning steeg! Na de drie presentaties was het aan de jury om een besluit nemen. Alle teams moesten op het podium komen waar Staatssecretaris Dekker verkondigde: "En de winnaar is Vogel het uit!" Het was ongelooflijk! Wij hebben de hooftprijs gewonnen! Met de 100 000 Euro kan ons idee nu werkelijkheid gaan worden!

Voor een korte samenvatting van de finale, klik op de afbeelding.

Nu Vogel het uit! de Academische Jaarprijs heeft gewonnen kan het werk van start gaan. Met behulp van de prijs wordt er een website en een app ontwikkeld. Op de website kunnen mensen routes van verschillende soorten vogels met een gps-logger bekijken, en individuele vogels in hun dagelijks leven volgen. De app nodigt mensen uit om buiten in het veld mee te helpen aan ons onderzoek, door ze naar plekken te laten gaan waar we informatie over de omgeving nodig hebben.

Jullie weten allemaal dat gps-loggers een schat aan informatie opleveren: we weten altijd wanneer een vogel waar was. Maar waarom hij daar was dat weten we niet! Afgelopen seizoen

bleek dat ook weer: foerageren onze grauwe kiekendieven binnen het kerngebied? Dan weet ik wel wat ze daar uitvreten, maar zodra ze uitstapjes maken weet ik niet wat daar aan de hand is. En natuurlijk kan ik niet overal heen gaan om dat zelf uit te vinden. Met de app kan iedereen meehelpen witte plekken op de kaart van de wetenschappers te vullen, en daarmee een belangrijke bijdrage aan het onderzoek leveren.

Volgend jaar begin mei dan is het zo ver: de app gaat van start en jullie kunnen allemaal meehelpen veldgegevens te verzamelen. We houden jullie op de hoogte!

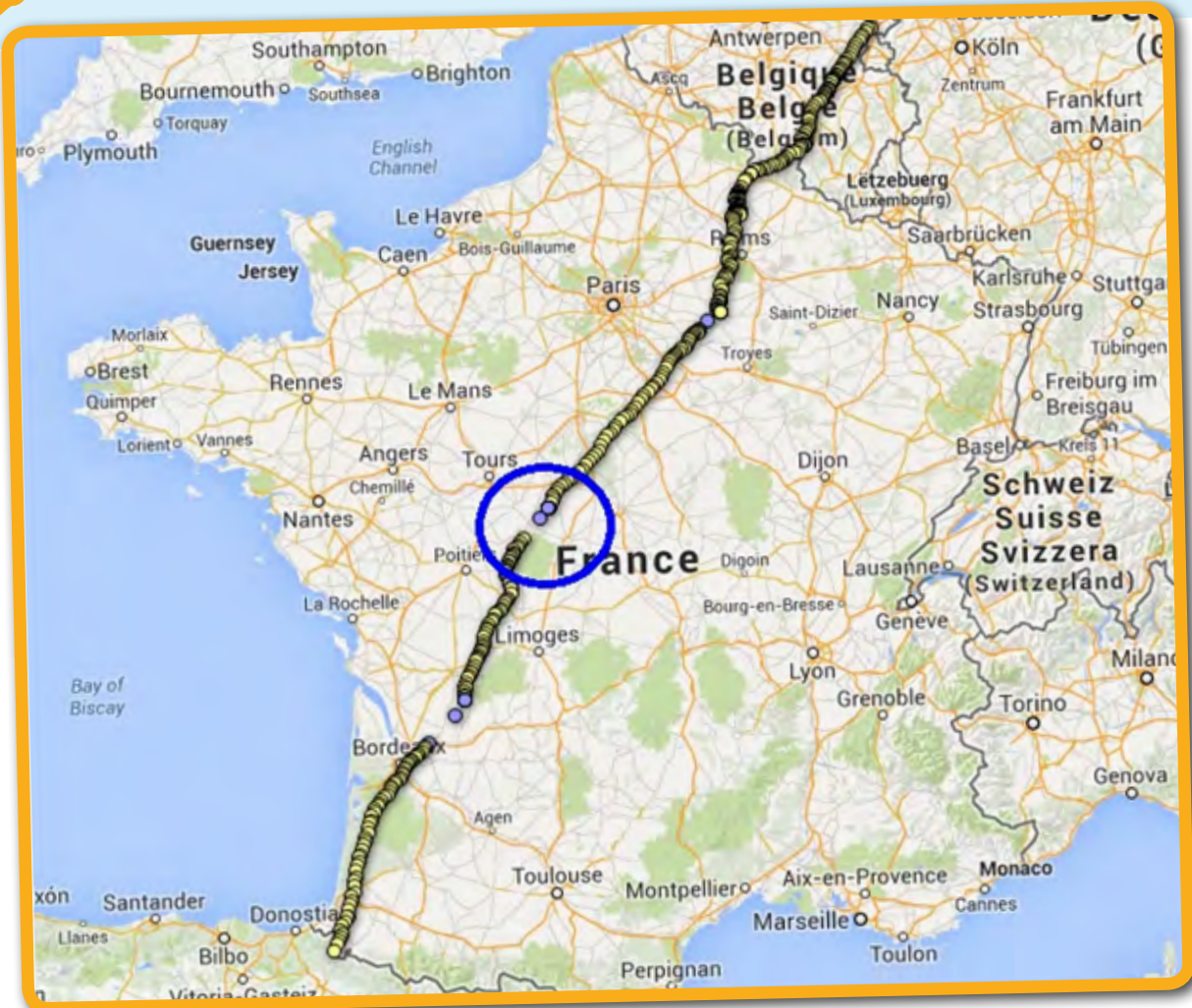
*Lees [hier](#) het volledige communicatieplan van Vogel Het Uit! ◀

Voorproefje op de app Vogel Het Uit!

Door Oike Vlaanderen

Er was eens lang geleden een grauwe kiekendief die in een bos ging slapen ...

Het voordeel van kantoormuis zijn, is dat je op het hoogtepunt van het veldseizoen gemist kunt worden. Wel zo prettig als jouw wederhelft vanwege zijn baan aan schoolvakanties is gebonden. Toch is het aardige aan het werkgebied van de WGK, dat het zich uitstrekt van Wit-Rusland tot aan Gambia. Zo kun je ook op vakantie het nuttige met het aangename verenigen. Dus daags voordat wij in juli de neuzen van onze motoren op de Pyreneeën richtten, kregen we van Raymond een lijst met coördinaten van een aantal GPS-posities met slaapplekken van de loggervogels. Een punt midden in Frankrijk dat redelijk op onze route lag hebben we ingetoetst op de TomTom, "Willem aut 9" (N47.1089185, E1.4310685).

Route van loggervogel Willem door Frankrijk tijdens de najaarstrek van 2009. Blauwe cirkel is het departement Indre.

Wat vooraf ging

Twee jaar geleden ontdekten we bij analyse van de GPS-data, dat grauwe kiekendieven tijdens de najaarstrek een deel van de nachten in bossen slapen

[\(klik voor artikel in nieuwsbrief mei 2012\)](#)

Reden dus om een kijkje te gaan nemen bij de bossen die de kiekendieven als slaapplek hadden uitverkoren. In december 2011 zijn al eens drie slaapplekken bezocht in bossen in Limburg, Nordrhein-Westfalen en de Belgische Ardennen

[\(klik voor fotootjes in nieuwsbrief december 2011\)](#)

Vervolgens

Maar nu dus op pad in het Franse departement Indre. Over steeds kleiner wordende wegen kronkelden we door een heuvelachtig akkerbouwgebied. Halverwege een doodlopend weggetje die langs het bosje schampte hielden we halt en zochten we naar een pad om de slaapplek te kunnen bereiken. Net op dat moment stopte er een auto waarvan de bestuurster ons vertelde dat het bos privéterrein was, en vroeg wat we van plan waren. Nadat we het hadden uitgelegd, zei deze dame: "Als iemand jullie vraagt wat jullie hier doen, zeg dan maar dat Patricia ervan weet". Ook wist ze te vertellen dat het bosdeel waar Willem in de herfst van 2009 had geslapen, vorig jaar flink uitgedund was.

© Oike Vlaanderen

Bosje waar Willem in de herfst van 2009 sliep. Indre (F), zomer 2013.

Verrijkt met deze informatie togen we naar positie "Willem aut 9". Ter plekke constateerden we dat het een eiken-beukenbos betrof. Het was goed te zien dat het kappen recent had plaatsgevonden, dus dat toen Willem er was het bos er nog wel gestaan had. We maakten een aantal foto's in het bos en van de omgeving en vervolgden onze vakantie. Het leuke van zo'n uitstapje is dat je op plekken komt waar je anders nooit zomaar heen zou gaan. Het is uitdagend om te kijken hoe je een positie het beste kunt bereiken, en in dit geval kwamen we in gesprek met een streekbewoner. Ik kijk uit naar het voorjaar, als de app van het UvA-team Vogel Het Uit! uitgebracht wordt. ◀

© Hans Hut, 2009

De tracks van loggervogel Willem zijn terug te zien op onze website, klik op de foto van Willem.

Willem, Blijham 2009.

Even voorstellen... Brenda Hidding

Ik zal me even kort voorstellen:

Mijn naam is Brenda Hidding en ik ben 25 jaar. Sinds september 2013 loop ik twee dagen in de week stage bij de Stichting Werkgroep Grauwe Kiekendief. Tot juli 2012 woonde ik met veel plezier bij mijn ouders in Wedde (O-GR). Daarna heb ik toch de grote stap genomen om het veilig nest te verlaten en ben ik bij m'n vriend gaan wonen in Bourtange (buiten de vesting).

Ik zit in het laatste jaar van de opleiding financieel administratief medewerker, deze volg ik aan de Campus te Winschoten.

De Stichting Werkgroep Grauwe Kiekendief heb ik gevonden op de site van Ecabo, dit is een site waar goedgekeurde stagebedrijven op staan voor verschillende opleidingen. In de voorgaande schooljaren gedurende deze opleiding heb ik geen geschikte stageplek gehad, ik ben dus erg blij met deze stage bij de Werkgroep.

Bij de Stichting mag ik werken met de boekhouding, momenteel hou ik me voornamelijk bezig met het inboeken van inkoop -en verkoopfacturen in het boekhoudprogramma op de computer. Dit vind ik erg leuk en leerzaam om te doen.

Begin juli 2014 hoop ik mijn diploma in ontvangst te mogen nemen. ◀

**Noot van de redactie: inmiddels werkt Brenda niet meer alleen maar met de boekhouding maar ervaart ze in de praktijk ook voor welke projecten ze de facturen inboekt.*

© Oike Vlaanderen

Samen met Popko live traps plaatsen in experimentele natuurbeheermaatregel, Bellingwolde 17 oktober 2013.

Tot ziens Morri(son)!

Door Madeleine Postma en Ben Koks

Op 4 september 2011 kregen we van een student Bos- en Natuurbeheer van Inholland uit Delft het verzoek voor een afstudeerstage. "Voor mijn afstudeerstage wil ik mij graag focussen op datgene waar ik al van jongs af aan een passie voor heb, vogels. - Ik hoop heel erg dat u mij een stageplek kunt aanbieden, ik hoor graag van u."

En zo maakten wij kennis met Morrison (al snel werd dat Morri). Na een gesprek op de molen in Winschoten zagen wij het wel zitten met deze bescheiden student, maar fanatieke vogelaar.

© Morrison Pot.

Stoppelveld in Oost-Groningen.

In zijn stukje voor de Nieuwsbrief waarin hij zich voorstelt, gaf hij aan: "ik geniet nog elke dag van het uitgestrekte landschap." Hij heeft begin 2012 als afstudeeropdracht wintervoedselveldjes geïnventariseerd en daar de eerste van de nog vele kilometers die volgden in Oost-Groningen afgelegd. Tijdens deze tellingen werd ook extra aandacht aan Ruigpootbuizerds besteed. Morrison viel met zijn de neus in de boter, nimmer zagen wij meer Ruigpootbuizerds in Groningen dan de twee winters waarin hij actief was. Het gifgroene autootje van Morrison werd een makkelijk herkenningspunt in de uitgestrekte landschappen en kreeg al snel de bijnaam: 'grote groene sabelsprinkhaan'.

Na het winterseizoen ging hij aan de slag met een flink aantal MAS-telpunten en vanaf april met het zoeken van paartjes grauwe en blauwe kiekendieven en in augustus... muizenholletjes tellen. Hij kwam dat jaar bijkans slaap tekort door de vroege uurtjes voor MAS, de late uurtjes voor soortenjagen en in de weekenden thuis nog 'even' ringen. Verder is zijn geduld dat jaar tot het uiterste getest door een aantal bruine kiekendieven, die zich niet wilden laten vangen. Inmiddels behoort Morrison in Europa wel tot het selecte gezelschap die zowel Blauwe Kiekendief als Grauwe Kiekendief in de knuisten heeft gehad.

Afscheidscadeau voor Morrison,
een leuk aandenken.

Nadat Morrison was geslaagd voor Bos- en Natuurbeheer is hij gevraagd nog een jaar bij ons te blijven. In de winter voor het tellen van winter- en stoppelvelden, het invoeren van data van de Afrika-expedities, helpen patrijzen vangen en voor 140 MAS-telpunten. Zijn tijd had hij op advies wat beter ingedeeld en daardoor heeft hij dit jaar geen chronisch slaapttekort opgelopen. Systematisch veldwerk en het werken op het scherpst van de snede is minder romantisch dan het lijkt. Keihard werken dus en zorgen dat jouw data netjes worden verwerkt. In 2012 werd één van de GPS-loggermannetjes naar Morri vernoemd. Deze vogel kreeg in het broedseizoen van 2013 wel een hele bijzondere hoofdrol als het mannetje van het nest in ons webcamavontuur.

Vooral door het toedoen van Raymond Klaassen begon Morrison steeds vaker na te denken over een leven als bioloog. Zelf de grijze massa laten kraken, je onderzoek opzetten en uitvoeren. Het besluit dat hij toen nam was niet meer dan logisch: studeren. In augustus is Morrison begonnen in Wageningen om daar zijn geest te scherpen aan de slijpsteen van de Wetenschap.

We hopen hem de komende jaren nog geregeld tegen te komen tijdens ons veldwerk en bijeenkomsten.

© Popko Wiersma

2013 Muntendam patrijzenringen samen met Ben Koks.

Morri, bedankt voor je geweldige inzet en veel succes met je studie!

** Tja, en dan blijkt al snel dat onze invloed niet groot genoeg was: het soortenjagen hebben we er niet helemaal ... helemaal niet uit gekregen:*

© Theo Veenendaal

Oktober 2013 Vlieland op zoek naar de Daurische Klauwier.

Broedseizoen 2013 in vogelvlucht

Door Madeleine Postma

februari 21 februari - voor ons gevoel begint het kiekendievenseizoen al op deze dag, want we kregen bericht van onze collega Almut Schlaich dat zij Edwin, een grauwe kiekendiefman met GPS-logger in Senegal heeft gezien.

maart 28 maart - Hanna-Luise start als eerste van de vijf satellietkieren met de voorjaarstrek.

april 9 april - William, het bruine kiekendiefmannetje met een GPS-logger, is op

© Ben Koks

exact zelfde locatie als vorig jaar teruggekeerd bij Delfzijl! Nadat alle gegevens van zijn logger zijn gedownload, blijkt dat hij in Senegal de 'buurman' van GPS-loggervogel Edwin was. Voor het eerst is er nauwkeurige informatie verzameld over een bruine kiekendief en zijn bewegingen het jaarrond.

10 april - de eerste melding van een grauwe kiekendief in Nederland.

William en zijn vrouwtje van 2013 tijdens een prooioverdracht. Delfzijl, 2013

half april - beide blauwe kiekendieven met GPS-logger (Focko en Simone) melden zich op het antennesysteem in Oost-Groningen. Na het uitlezen van de gegevens blijkt dat Simone de winter voornamelijk heeft doorgebracht in de omgeving van Meeden (Gr), met één uitstapje naar Overijssel. Focko verbleef het eerste deel van de winter in het noordoosten van Frankrijk en het tweede deel in het zuiden van Spanje, nabij de Portugese grens.

25 april - uit Frankrijk komt de eerste terugmelding van een in Nederland met wingtags gemarkeerd grauwe kiek. Het gaat om een 2e kalenderjaar vogel (van 2012), afkomstig uit een nest bij Biddinghuizen. ►

Deze jonge grauwe kiekendief met de wingtagcombinatie VnF-TnB uit 2012 werd op 25 april 2013 teruggezien in Frankrijk.

© Oike Vlaanderen

mei

De vijf satellietkiedames van 2012, geven een beeld van een vertraagde voorjaarsmigratie.

3 mei - Edwin is terug in Oost-Groningen!

4 mei - Hanna-Luise is de eerste satellietkiek die terug is in haar broedgebied, na ongeveer vijf weken onderweg te zijn geweest.

Van de vijftien loggervogels (inclusief bruine en blauwe kiek) die in 2012 de winter in zijn gegaan, keren er elf terug naar Oost-Groningen.

Ook Jannie is terug in Oost-Groningen, 27 mei 2013

In Denemarken duikt een grauwekiekendiefman op die daar in 2011 als volwassen vogel een logger heeft gekregen. In 2012 werd er niets van hem vernomen. Nadat zijn gegevens zijn gedownload blijkt dat hij in 2012 in de Sahel is gebleven. Een grauwe kiekendief met een sabbatical? Bijzondere informatie!

juni

3 juni - Start van de wekelijkse slaapplaatstellingen.

14 juni - het eerste nest wordt beschermd, met een extra ruime kooi. Het gaat om het beoogde webcamnest. Het is het nest van loggervogel Morri.

In deze maand wordt in Oost-Groningen één grauwekiekendiefman gevangen en met een logger uitgerust. Het is een derde kalenderjaar mannetje, hij krijgt de naam Laurens.

In Denemarken vangen Almut en Ben drie grauwe kiekendieven in opdracht van de Deense vogelbeschermingsorganisatie (DOF), en voorzien ze van een GPS-logger. ▶

juli

4 juli – Vandaag wordt Bernard gevangen, hij is de derde blauwe kiekendief in Nederland met een GPS-logger.

Op de 5e dag in deze maand een primeur: meekijken via een webcam in het nest van grauwe kiekendieven met jongen.

De eerste beelden van het nest met webcam.

7 juli - in Flevoland worden de eerste grauwe kiekendiefjongen geringd, een nest met vijf jongen van rond de zestien dagen oud. Vier van de vijf vliegen op 23 juli tijdens de oogst van het nestperceel netjes rond.

11 juli – nog twee grauwe kieken krijgen een hightech rugzakje op. De een is het 'Duitse' vrouwtje van Edwin, ze wordt Nadine genoemd naar een biologe van de universiteit van Oldenburg.

De ander is een mannetje. Hij heet Joey en is vernoemd naar de toen net overleden zoon van vrijwilliger Gerard, de partner van ons bestuurslid Simone. Het loslaten van deze vogel was een heel bijzonder moment.

23 juli - de laatste nestbescherming van het broedseizoen 2013 wordt bij Nieuw Scheemda geplaatst.

Twee grauwe kiekendieven in Sachsen Anhalt worden door Almut en Ben gevangen en krijgen een satellietzender om. Zij zijn te volgen als Henry en Viviane. ▼

Nadine, Almut en Simone bij het loslaten van loggervogel Joey op 11 juli 2013

Henry en Viviane, Sachsen Anhalt 2013

augustus

8 augustus - het laatste nest grauwe kiekendieven wordt geringd; het zijn de jongen van het enige Drentse broedpaar. De jongen zijn op dat moment rond de 23 dagen oud.

9 augustus - de webcam gaat op zwart, van de vier jongen zijn er drie succesvol uitgevlogen.

De drie uitgevlogen jongen van het webcamnest, 12 augustus 2013

Terugmelding van een vrouwtje grauwe kiekendief, geel S6, geringd in 2000. De oudste grauwe kiekendief die in Nederland is waargenomen.

september

3 september - de laatste slaapplaatstelling van 2013. Volgend jaar weer!

Eind september - alle zeven grauwe kiekendieven met een satellietzender zijn in West-Afrika. ▼

Afsluitend:

In het broedseizoen van 2013 hebben in Nederland 36 paartjes van de grauwe kiekendief gebroed of daartoe een poging ondernomen. Dat zijn zes paartjes minder dan vorig jaar. Heel bijzonder is dat ze verspreid waren over zes provincies!

Er vlogen 39 jongen uit, daarmee komt het broedsucces dit jaar op 1,1 jong per nest. Per succesvol nest vlogen 2,3 jongen uit.

Een verklaring voor dit wat minder succesvolle broedseizoen moet onder andere gezocht worden in het koude voorjaar en een slecht muizenaanbod. Maar ook zal er gekeken moeten worden naar de migratie en overwintering in West-Afrika.

Met de resultaten van twee avonden braakballenpluizen zullen we gaan zien hoe de prooiverhoudingen dit jaar liggen.

Het meest succesvolle paar met vier uitgevlogen jongen zat in Flevoland. Een paar dat pas laat werd gevonden in een voor grauwe kiekendieven bijzonder smal wintergerstperceel van 32 meter breed. Klik op het filmbeeld om de door Guus van Duin gemaakte film te bekijken over het plaatsen van bescherming bij dit nest.

Momentopname uit de film van Guus van Duin.

In Oost-Groningen waren twee paartjes blauwe kiekendief, van beide zijn er geen jongen uitgevlogen.

Het eerste nest van bruine kiekendief William mislukte al vroeg in het seizoen, de tweede poging die werd ondernomen was wel succesvol.

Dit jaar zijn er 73 waarnemingen van grauwe kiekendieven met wingtags binnengekomen. Het gaat om negentien door de WGK gemerkte grauwe kiekendieven en één met een voor ons nog onbekende herkomst.

Vanuit Nederland zijn veertien kiekendieven met een GPS-logger op trek gegaan. We zijn zeer benieuwd hoeveel van deze vogels zich volgend jaar weer melden in Nederland.

Voor nu eerst: iedereen bedankt voor jullie hulp in 2013.

Van alles wat

De gevaarlijke reizen van trekvogels minder gevaarlijk dan gedacht?

Onze collega Raymond Klaassen heeft in samenwerking met anderen hierover een belangrijk artikel gepubliceerd:

When and where does mortality occur in migratory birds? Direct evidence from long-term satellite tracking of raptors.

Raymond H. G. Klaassen^{1 2 3}, Mikael Hake¹, Roine Strandberg¹, Ben J. Koks², Christiane Trierweiler^{2 4}, Klaus-Michael Exo⁴, Franz Bairlein⁴, Thomas Alerstam¹

Hoe gevaarlijk zijn die reizen nu echt voor trekvogels, of is het iets dat ze 'gewoon doen'? Deze vraag houdt trekvogelonderzoekers al heel lang bezig, maar het bleek bijzonder lastig te zijn om de gevaren van de trek goed in kaart te brengen. Maar dat is een internationale groep onderzoekers nu wel gelukt. Het blijkt dat migratie minder gevaarlijk is dan over het algemeen werd gedacht, hoewel de oversteek van de Sahara in het voorjaar relatief veel slachtoffers maakt.

[Een PDF van dit artikel kan je opvragen bij Raymond Klaassen.](#)

Grauwe kiekken in Vlaanderen

In 2012 heeft met succes een paartje grauwe kiekendieven in Droog Haspengouw (Vlaanderen) gebroed. Remar Erens die op dat moment stage liep bij de Werkgroep Grauwe Kiekendief was betrokken bij de bescherming van dit nest. Samen met vele anderen heeft hij eind april en begin mei op de uitkijk gestaan. Komen ze wel of niet?

Werkgroep Grauwe Gors

...Klik voor het verslag van 2013 op het logo.